

Doprinos udruga civilnog društva unapređenju života u ruralnoj sredini

Marković, Ivona

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:151:882022>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-31**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek - Repository of the Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Ivona Marković

Prijediplomski sveučilišni studij Poljoprivreda

Modul: Ruralna sociologija

**Doprinos udruga civilnog društva unapređenju života u ruralnoj
sredini**

Završni rad

Osijek, 2024.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Ivona Marković

Prijediplomski sveučilišni studij Poljoprivreda

Modul: Ruralna sociologija

**Doprinos udruga civilnog društva unapređenju života u ruralnoj
sredini**

Završni rad

Povjerenstvo za ocjenu i obranu završnog rada:

1. Dr.sc. Olgica Klepač, mentor
2. Izv.prof.dr.sc. Snježana Tolić, član
3. Prof.dr.sc. Ljubica Ranogajec, član

Osijek, 2024.

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek
Prijediplomski sveučilišni studij Poljoprivreda, modul: Ruralna sociologija

Završni rad

Ivona Marković

Doprinos udruga civilnog društva unapređenju života u ruralnoj sredini

Sažetak:

Ovaj završni rad prikazuje doprinos udruga civilnog društva unapređenju života u ruralnoj sredini. Rad definira pojam civilnog društva i društvene isključenosti, opisuje probleme društvene isključenosti u ruralnim prostorima te ističe grupe u najvećem riziku od društvene isključenosti. Raspravlja o doprinosu lokalnih i regionalnih samouprava na civilne udruge osoba s invaliditetom, načinima njihovog financiranja, programima i projektima na primjeru Udruge osoba s intelektualnim teškoćama "Jaglac".

Ključne riječi: civilno društvo, ruralno područje, socijalna isključenost, osobe s invaliditetom

23 stranice, 1 tablica, 20 literaturnih navoda

Završni rad je pohranjen: u Knjižnici Fakulteta agrobiotehničkih znanosti Osijek i u digitalnom repozitoriju završnih i diplomskih radova Fakulteta agrobiotehničkih znanosti Osijek.

BASIC DOCUMENTATION CARD

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Faculty of Agricultural Biotechnology Sciences Osijek
Undergraduate University Study Agriculture, module: Rural sociology

BSc Thesis

Contribution of civil society associations to the improvement of life in rural areas

Summary:

This final paper shows the contribution of civil society associations to the improvement of life in the rural environment. The paper defines the concept of civil society and social exclusion, describes the problems of social exclusion in rural areas and highlights the groups at greatest risk of social exclusion. Discusses the contribution of local and regional self-governments to civil associations of persons with disabilities, ways of financing them, programs and projects on the example of the Association of Persons with Intellectual Disabilities "Jaglac".

Keywords: civil society, rural area, social exclusion, people with disabilities

23 pages, 1 table, 20 references

BSc Thesis is archived in Library of Faculty of Agricultural Biotechnology Sciences Osijek and in digital repository of Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek

SADRŽAJ:

1. UVOD	1
2. MATERIJAL I METODE	2
3. REZULTATI I RASPRAVA	3
3.1. Civilno društvo	3
3.2. Socijalna isključenost	4
3.2.1. Društvene grupe u najvećem riziku od socijalne isključenosti.....	6
3.2.2. Socijalna isključenost osoba s invaliditetom	7
3.2.3. Osobe s invaliditetom u Republici Hrvatskoj.....	8
3.3. Udruga osoba s intelektualnim teškoćama „Jaglac“ Orahovica	11
3.3.1. Usluge udruge „Jaglac“	12
3.3.2. Programi i projekti Udruge „Jaglac“	13
3.3.3. Društveno poduzetništvo Udruge „Jaglac“	15
3.3.4. Suradnja s jedinicama lokalne i regionalne samouprave.....	16
4. ZAKLJUČAK	19
5. POPIS LITERATURE	20
PRILOG	23

1. UVOD

U ruralnim sredinama diljem Europske unije, udruge civilnog društva igraju ključnu ulogu u oblikovanju zajednica, poticanju razvoja i unaprjeđenju kvalitete života lokalnog stanovništva. Njihov doprinos obuhvaća širok spektar aktivnosti, koje se protežu od ekonomskog razvoja do očuvanja kulturne baštine, od obrazovanja do socijalne inkluzije. Ovaj rad se bavi analizom uloge i doprinosa udruga civilnog društva u ruralnim sredinama, s posebnim naglaskom na načine na koje ove organizacije utječu na životne uvjete, socioekonomski razvoj i opću dobrobit lokalnih zajednica i osoba s invaliditetom u tim lokalnim zajednicama. Prema Woodsu (2020.) ruralna područja često su suočena s izazovima kao što su depopulacija, nedostatak infrastrukture, ograničen pristup uslugama zdravstva, socijalne skrbi i obrazovanja te ekonomska marginalizacija. Upravo u ovom kontekstu, udruga civilnog društva djeluje kao ključni pokretač pozitivnih promjena. Njihova aktivnost nije samo ograničena na rješavanje postojećih problema, već i na poticanje inovacija, jačanje društvenog kapitala i osnaživanje lokalnog stanovništva.

Osnovno pitanje na koje rad želi odgovoriti je kako djelovanje civilnih udruga utječe na poboljšanje kvalitete života osoba s invaliditetom i osoba s intelektualnim teškoćama u ruralnim područjima. Samim time rad definira pojmove civilnog društva i socijalne isključenosti. Osnovni cilj rada je istaknuti važnost utjecaja civilnih udruga na život osoba s invaliditetom i osoba s teškoćama, ali i utjecaja lokalnih i regionalnih samouprava na inkluziju osoba s intelektualnim poteškoćama u lokalnu zajednicu.

Poseban naglasak stavljen je na rad Udruge „Jaglac“ koja od 2002. godine od kada je osnovana radi u cilju poboljšanja života osoba s invaliditetom i njihovim bližnjima u ruralnim područjima. Cilj je istražiti i promotriti rad udruge „Jaglac“, načine na koje provode projekte i kako ti projekti pomažu njihovim korisnicima i lokalnoj zajednici općenito. Udruga „Jaglac“ do sada je provela preko 20 projekata koji su prolazili kroz nekoliko faza i koji su financirani iz različitih izvora kao što je Europski socijalni fond, Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, Hrvatski zavod za zapošljavanje, te partneri Virovitičko – podravska županija i Osječko – baranjska županija, susjedne općine te druge udruge.

2. MATERIJAL I METODE

Kako bi se postigli ciljevi rada korištena je znanstvena literatura koja pojašnjava osnovni problem uključenja osoba s invaliditetom u ruralnom kontekstu, te pojmove civilnog društva i društvene isključenosti. Dodatno su za pregled stanja, i određivanja razine problema u Hrvatskoj, korišteni podaci s internetskih stranica relevantnih organizacija: Državnog zavoda za statistiku, Eurostata, Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva, Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalnog poretka, Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, Vlade RH, te Europskog socijalnog fonda. Značajnim za određivanje mogućnosti i dosega djelovanja udruga bio je i zakonodavni okvir te su korišteni i podaci iz Zakona o udrugama NN 74/2014. Kako je naglasak u radu stavljen na djelovanje Udruge za osobe s intelektualnim teškoćama „Jaglac“, osim informacija s njihovih službenih internetskih stranica, najvažniji izvor podataka je bio intervju s koordinatoricom programskih aktivnosti Udruge, Lidijom Stojković. Prije provedbe intervjua kreiran je protokol s devet pitanja, a nakon telefonskog dogovora, intervju je održan 26. lipnja 2024. Razgovor s koordinatoricom programskih aktivnosti Udruge „Jaglac“, gospođom Lidijom Stojković omogućio je bolji pregled rada udruge i povijesti razvoja Udruge i pružio bolji uvid i funkcioniranje Udruge i omogućio priliku provesti vrijeme s korisnicima Udruge.

3. REZULTATI I RASPRAVA

3.1. Civilno društvo

Civilno društvo može se, kako to radi Bežovan (2004.), definirati kao složena mreža organizacija, grupa i pojedinaca koji djeluju izvan formalnih struktura vlasti i tržišta, s ciljem promicanja društvenih interesa, zaštite prava i unaprjeđenja općeg dobra. Time se naglašava autonomija civilnog društva. Civilno društvo čini raznolika mreža organizacija, udruga, nevladinih organizacija, sindikata, zaklada, kulturnih i umjetničkih grupa, vjerskih zajednica te pojedinaca koji se udružuju radi ostvarivanja zajedničkih ciljeva. Ove organizacije i grupe djeluju na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini te pokrivaju širok spektar područja interesa, uključujući ljudska prava, zaštitu okoliša, zdravstvo, obrazovanje, kulturu, ekonomski razvoj i socijalnu inkluziju. Civilno društvo, tvrdi Bežovan (2004.) igra ključnu ulogu u demokratskom procesu, pružajući prostor za participaciju građana, promicanje javne rasprave, nadzor nad vlašću te zagovaranje politika i reformi koje odražavaju potrebe i interese šireg društva. Osim toga, civilno društvo često djeluje kao posrednik između pojedinaca, države i tržišta, olakšavajući dijalog, suradnju i rješavanje problema na lokalnoj i globalnoj razini. Primjer politike koja na takav način potiče posebice ruralno društvo je i Europski socijalni fond (Bežovan, 2004.). Europski socijalni fond jedan je od strukturnih fondova Europske unije, njen financijski alat, koji ima za cilj olakšavanje zapošljavanja, socijalne uključenosti te osposobljavanje radne snage diljem Europe. Svrha je utjecaj na poboljšavanje života najranjivijih grupa u zajednicama kao što su osobe s invaliditetom, starije osobe, osobe smanjenog ekonomskog statusa i sl. Time se u zajednicu i društvo žele socijalno uključiti najranjivije grupe društva pružajući im adekvatno obrazovanje, zdravstvenu i socijalnu skrb te pravo i osposobljavanje na rad (esf.hr). U konačnici, civilno društvo predstavlja ključnu komponentu demokratskog društva, koja doprinosi pluralizmu, participaciji i ostvarivanju društvene pravde. Ova dinamična mreža organizacija i pojedinaca nastavlja oblikovati društvene promjene i pružati nadu u bolju budućnost za sve građane.

"Ruralno društvo" je koncept koji se odnosi na život i organizaciju zajednice u ruralnim ili seoskim područjima (Woods, 2020.). Ruralno društvo karakteriziraju različiti elementi područja kao što su: geografski, društveni, ekonomski i kulturni elementi. Ruralna područja obično se nalaze izvan urbanih središta što dovodi do određene izoliranosti i neravnopravnosti naspram

urbanih područja. Zbog udaljenosti i slabe povezanosti urbanih i ruralnih područja dolazi do izoliranosti osoba koje žive u ruralnom području. U ruralnim područjima, društvena organizacija često se temelji na zajednici i obitelji. Tradicionalne vrijednosti i običaji igraju važnu ulogu u ruralnom društvu koja je usko povezana s manjim grupama i obitelji. U takvim područjima često postoji ograničen pristup temeljnim infrastrukturnim i društvenim uslugama poput zdravstvene zaštite, obrazovanja, prijevoza i telekomunikacija. Ova ograničenja mogu utjecati na kvalitetu života i mogućnosti razvoja u ruralnim zajednicama. Ruralna područja su podvrgnuta raznim promjenama, uključujući urbanizaciju, demografske promjene, depopulaciju, tehnološki napredak i promjene u načinu života. Ove promjene dovode do problema otežanog života u ruralnim područjima, posebice pojedincima koji zahtijevaju određen drugačiji pristup. Starenje ruralnog stanovništva jedan je od izazova s kojima se suočavaju ruralna područja. Manje rođenja i veća emigracija mladih ljudi mogu dovesti do smanjenja radne snage, slabljenja lokalnih zajednica te povećanja potrebe za uslugama za starije osobe, osobe s invaliditetom, socijalno isključene osobe i druge. Depopulacija ruralnih područja rezultat je emigracije stanovništva u potrazi za boljim ekonomskim prilikama i kvalitetom života u urbanim sredinama. To može dovesti do smanjenja škola, zdravstvenih ustanova, trgovina i ostalih usluga u ruralnim područjima, što dalje može otežati privlačenje novih stanovnika i održavanje lokalnih zajednica (Woods, 2020). Osim već navedenih stvari koje otežavaju život stanovnicima u ruralnim područjima, dešavaju se i različite životne promjene kod svakog pojedinca koje mogu utjecati na probleme prihvaćanja najviše u ruralnim i lokalnim zajednicama. Takvi događaji dovode do isključivanja pojedinaca iz zajednice što im otežava ponovnu inkluziju i vraćanje normalnog života.

3.2. Socijalna isključenost

Korištenje termina socijalne isključenosti, kako ističe Šućur (2004.), aktivnije je počela koristiti politika Europske unije kao posljedicu sve većeg i bržeg ekonomskog i društvenog razvoja zemalja i razlika između staleža. Socijalna svijest Europske unije također više ne želi koristiti nazive siromaštva kako bi se izbjegla diskriminacija zbog čega uvodi novi pojam. Iako pojam socijalne isključenosti nije u potpunosti definiran i postoje različita gledišta različitih autora na definiranje pojma socijalne isključenosti on nije odraz neke nove stvarnosti, nego se njime žele

zamijeniti stari društveni koncepti. Općenito socijalna isključenost se definira kao složen društveni fenomen koji obuhvaća različite dimenzije i aspekte, ali u osnovi označava stanje u kojem pojedinac ili skupina ljudi nisu u mogućnosti u potpunosti sudjelovati u društvenom, ekonomskom, političkom ili kulturnom životu svoje zajednice. Ova isključenost može biti rezultat različitih faktora i uvjeta, uključujući ekonomske poteškoće, diskriminaciju, nedostatak pristupa resursima i uslugama, društvenu marginalizaciju ili nejednakosti (Šućur, 2004). Europska unija kao značajna organizacija u Europi oformila je Europski socijalni fond kako bi se borila upravo protiv socijalne nejednakosti i isključenosti koja sve više dolazi do izražaja urbanizacijom i ekonomskim razlikama između staleža. Europski socijalni fond usredotočen je na borbu protiv socijalne isključenosti i promicanje socijalne uključenosti diljem Europe. Iskustvo socijalne isključenosti može se razlikovati ovisno o kontekstu i specifičnim okolnostima svake pojedine osobe ili skupine, ali Europski socijalni fond pruža podršku i resurse za prevladavanje ovih izazova. Primjerice, osoba koja se suočava s dugotrajnom nezaposlenošću može osjetiti socijalnu isključenost zbog osjećaja nepripadanja, gubitka samopoštovanja i financijske nesigurnosti. Europski socijalni fond može pružiti podršku putem programa obrazovanja, osposobljavanja i ponovnog usmjeravanja koji pomažu ljudima stjecati nove vještine i kvalifikacije potrebne za zapošljavanje ili ponovni ulazak na tržište rada. Posebno se ističe poricanje socijalne uključenosti osoba s invaliditetom. Njegova uloga je u podršci osobama s invaliditetom kako bi se osigurala njihova socijalna uključenost, zapošljavanje i pristup obrazovanju, osposobljavanju te drugim važnim resursima. Ono financira programe obrazovanja i osposobljavanja koji su prilagođeni potrebama osoba s invaliditetom. To uključuje programe koji pružaju specifična znanja i vještine potrebne za zapošljavanje ili osobni razvoj, kao i programe prilagođene osobama s posebnim potrebama. Podržava projekte usmjerene na povećanje zapošljavanja osoba s invaliditetom kroz različite mjere, poput mentorskih programa, prilagođenih radnih mjesta, subvencija poslodavcima ili podrške za samozapošljavanje. Također financira projekte koji promiču pristupačnost radnih mjesta i radnog okruženja za osobe s invaliditetom. To može uključivati prilagodbe radnih prostora, tehnologije ili opreme kako bi se osiguralo da osobe s invaliditetom mogu učinkovito obavljati svoj posao (fi-compass.eu.).

3.2.1. Društvene grupe u najvećem riziku od socijalne isključenosti

Prema Državnom zavodu za statistiku (2024.), neke od ključnih skupina ljudi u najvećem riziku od socijalne isključenosti uključuju osobe u nepovoljnom ekonomskom položaju, migranti i izbjeglice, starije osobe i mladi te osobe s invaliditetom. Osobe u nepovoljnom ekonomskom položaju koje označavaju osobe s niskim prihodima, nezaposlene osobe ili radnici s niskim plaćama često su u većem riziku od društvene isključenosti. Ekonomska nejednakost, siromaštvo i nejednak pristup resursima mogu otežati pristup osnovnim potrebama i prilikama za sudjelovanje u društvu i dovode do društvene isključenosti. Najveći problem je siromaštvo. Prema anketi Državnog zavoda za statistiku (2024.) o pokazateljima siromaštva i socijalne isključenosti, stopa rizika od siromaštva u Hrvatskoj je u 2023. iznosila 19,3%. Taj pokazatelj ne smije biti manja od 60% srednjeg dohotka kućanstva u Hrvatskoj, a u 2022. godini iznosio 12.277 PPS-a (DZS, 2024.). Migranti i izbjeglice često se suočavaju s jezičnim, kulturnim, pravnim i socijalnim preprekama prilikom integracije u društvo primatelja. Diskriminacija, marginalizacija, nedostatak pristupa obrazovanju, zapošljavanju i zdravstvenoj skrbi mogu ih izložiti riziku od društvene isključenosti. Starenje populacije može dovesti do povećane ranjivosti starijih osoba na društvenu isključenost. Prema popisu stanovništva 2021. godine u Hrvatskoj od ukupnog broja stanovništva koji iznosi 3 871 833, postotak osoba starijih od 65 godina je 22,45%. (Državni zavod za statistiku, 2022.). Nedostatak pristupa zdravstvenoj skrbi, uslugama podrške, socijalnom uključivanju i aktivnostima može ih izolirati i otežati im sudjelovanje u društvenom životu. Mladi ljudi, posebno oni koji dolaze iz ranjivih ili marginaliziranih skupina, mogu biti izloženi riziku od društvene isključenosti. Nezaposlenost, nedostatak obrazovnih prilika, siromaštvo, nedostatak stanovanja te problemi s mentalnim zdravljem i ovisnostima mogu utjecati na njihovu integraciju u društvo. Osobe s invaliditetom često se suočavaju s preprekama prilikom pristupa obrazovanju, zapošljavanju, zdravstvenoj skrbi, stanovanju i drugim ključnim resursima. Diskriminacija, nedostatak pristupačnih usluga i nedostatak podrške mogu ih staviti u rizičnu poziciju društvene isključenosti (Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, 2021.).

3.2.2. Socijalna isključenost osoba s invaliditetom

Prema Zakonu o Registru osoba s invaliditetom (NN 63/2022) „osoba s invaliditetom je osoba koja ima dugotrajna tjelesna, mentalna, intelektualna ili osjetilna oštećenja koja u međudjelovanju s različitim preprekama mogu sprječavati njezino puno i učinkovito sudjelovanje u društvu na ravnopravnoj osnovi s drugima.“

Zdravstvena nejednakost koja dovodi do socijalne isključenosti osoba s invaliditetom u ruralnim područjima odnosi se na disparitete u pristupu zdravstvenoj skrbi, zdravstvenim ishodima i kvaliteti zdravstvenih usluga između ruralnih i urbanih područja. Ovi dispariteti proizlaze iz niza faktora koji karakteriziraju ruralna područja te često rezultiraju lošijim zdravstvenim stanjem stanovništva na selu. Generalni problem ruralnog područja u pogledu zdravstvene zaštite je ograničen pristup zdravstvene skrbi, kako za starije, za osobe koje žive u udaljenim ruralnim područjima tako i za osobe s invaliditetom. Ruralna područja često imaju manje zdravstvenih ustanova, bolnica i klinika u usporedbi s urbanim područjima. To može rezultirati ograničenim pristupom hitnim medicinskim uslugama, specijaliziranim liječnicima i dijagnostičkim postupcima (Vlada Republike Hrvatske, 2017.). Nedostatak zdravstvenih i specijaliziranih zdravstvenih ustanova usko se veže s udaljenosti istih ustanova. Fizička udaljenost od zdravstvenih ustanova može predstavljati prepreku za pravovremeni pristup zdravstvenoj skrbi, posebno u hitnim situacijama. Rješavanje zdravstvenih nejednakosti u ruralnim područjima zahtijeva integriran pristup koji uključuje poboljšanje pristupa zdravstvenim uslugama, edukaciju o zdravom načinu života, poticanje zdravstvene svijesti i suradnju između zdravstvenih ustanova i zajednica. Javne politike i programi usmjereni na poboljšanje zdravstvene infrastrukture i pristupa zdravstvenim uslugama igraju ključnu ulogu u smanjenju zdravstvenih dispariteta u ruralnim područjima. Prema Gadžo-Šašić (2020.) problemi osoba s invaliditetom nisu samo zdravstvene nego i socijalne prirode. Uključivanje u zajednicu teško je kako osobama s invaliditetom tako i osobama s intelektualnim teškoćama. Osobe s izraženim invaliditetom nailaze na predrasude ostalih članova društva zbog čega im je otežan pristup javnim mjestima. S predrasudama je povezana i nemogućnost stvaranja društvenog života, mogućnost zapošljavanja i sveopćeg pristupa društvenom životu neke zajednice.

Osim javnih politika, svijest o poboljšavanju načina života i pomaganju u rješavanju problema s kojima se susreću osobe s invaliditetom u ruralnim područjima podižu i udruge civilnog

društva. Prema Zakonu o udrugama (NN 74/2014) udruge su organizacije koje okupljaju ljude s zajedničkim interesima, ciljevima ili svrhama radi ostvarivanja određenih aktivnosti ili pružanja podrške svojim članovima. One mogu biti formalno registrirane kao pravne osobe, ali mogu djelovati i neformalno kao skupine pojedinaca koji se udružuju radi zajedničkog cilja. Udruge se mogu osnivati iz različitih razloga, a mogu imati širok raspon djelovanja, od društvenih, humanitarnih, kulturnih, sportskih, znanstvenih do ekoloških ili političkih aktivnosti. Takve udruge su i udruge osoba s invaliditetom koje pomažu osobama s invaliditetom i njihovim bližnjima u njihovim zajednicama potičući poboljšavanje njihovog života u zajednici. Udruge pružaju emocionalnu podršku i osjećaj zajedništva osobama s invaliditetom, omogućujući im da se osjećaju prihvaćeno, razumijevano i podržano. Ove zajednice često pružaju prostor za dijeljenje iskustava, savjeta i resursa među članovima. Udruge osoba s invaliditetom igraju ključnu ulogu u zagovaranju za prava i interese ove skupine u društvu. Kroz lobiranje, kampanje i aktivizam, udruge nastoje osigurati pravedniji pristup obrazovanju, zapošljavanju, zdravstvenoj skrbi, infrastrukturi i drugim ključnim resursima. Udruge provode edukativne programe i kampanje kako bi podigle svijest o pitanjima vezanim uz invaliditet, borile se protiv predrasuda i stereotipa te promicale inkluziju i razumijevanje među širom zajednicom. Udruge pružaju praktičnu podršku osobama s invaliditetom u različitim aspektima njihovog života. To može uključivati informacije o pravima, usluge savjetovanja, prilagođenu opremu, pristupačne aktivnosti ili organizaciju prijevoza i drugih usluga. Udruge osoba s invaliditetom često povezuju svoje članove s drugim resursima i uslugama u zajednici, poput specijaliziranih centara, terapeuta, pravnih savjetnika ili drugih organizacija koje pružaju podršku osobama s invaliditetom i njihovim obiteljima (soih.hr.).

3.2.3. Osobe s invaliditetom u Republici Hrvatskoj

Stanje osoba s invaliditetom u Hrvatskoj je kompleksno i obuhvaća različite aspekte, uključujući prava, pristup resursima, zapošljavanje, obrazovanje, zdravstvenu skrb i društvenu integraciju. Hrvatska ima zakone i propise koji štite prava osoba s invaliditetom, uključujući Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom, Zakon o pravima osoba s invaliditetom te Zakon o socijalnoj skrbi. Međutim, Gadžo-Šašić (2020.), i dalje postoje izazovi u provođenju i primjeni ovih zakona, što može rezultirati

diskriminacijom i kršenjem prava osoba s invaliditetom. Osobe s invaliditetom često se suočavaju s poteškoćama prilikom pronalaska posla i zadržavanja radnog mjesta. Stopa nezaposlenosti među osobama s invaliditetom u Hrvatskoj je viša u usporedbi s općom populacijom. Unatoč postojanju zakonskih okvira za zapošljavanje osoba s invaliditetom, poslodavci često nisu dovoljno motivirani ili opremljeni za pružanje podrške i prilagodbe radnog mjesta. Osobe s invaliditetom često se suočavaju s izazovima u pristupu obrazovanju, uključujući nedostatak prilagođenih obrazovnih programa, nedostatak pristupačnih školskih objekata i nedostatak podrške za učenje. Postojeći programi integracije osoba s invaliditetom u redovne obrazovne sustave često nisu dovoljno učinkoviti ili prilagođeni individualnim potrebama učenika. Dodatno, pristupačnost javnih prostora, usluga i informacija često je izazov za osobe s invaliditetom u Hrvatskoj. Nedostatak pristupačnih prijevoznih sredstava, nedostatak prilagođenih javnih objekata, nedostatak znakovnog jezika za gluhe osobe i nedostatak pristupačnih informacija na internetu samo su neki od problema s kojima se osobe s invaliditetom suočavaju u svakodnevnom životu (Gadžo-Šašić, 2020.).

Iz perspektive društvene uključenosti, posebno je značajan ulazak na tržište rada kojim se daje mogućnost svakoj osobi da punopravno ulazi u društveni zajednicu i da na takav način postaje dio zajednice s osjećajem korisnosti i većom materijalnom mogućnosti što omogućuje pojedincu samostalno odlučivanje o svojem životu. No, pravo na rad nerijetko je osporavano pravo osoba s invaliditetom, ističu Leutar i Buljavac (2012.) zbog čega se osobe s invaliditetom zapošljavaju pod općim i posebnim uvjetima ako za to imaju mogućnost. Iako Europska unija, Ujedinjeni narodi i Republika Hrvatska aktivno rade na rješavanju problema nezaposlenosti osoba s invaliditetom i dalje postoje određene prepreke i predrasude s kojima se suočavaju osobe s invaliditetom. Kako bi ušle na tržište rada osobe s invaliditetom prolaze kroz programe profesionalne rehabilitacije, programe doškoloavanja, a mnogi od njih imali su mogućnost stjecanja znanja za pomoćna zanimanja, pohađanja Centra za odgoj i obrazovanje ili čak završavanja srednje škole (Leutar i Buljavac, 2012.).

Tablica 1. Prikaz broja osoba s invaliditetom prema spolu, županijama prebivališta te dobnim skupinama u 2021.

ŽUPANIJA PREBIVALIŠTA	Dobne skupine						Ukupno
	0-19		20-64		65+		
	m	ž	m	ž	m	ž	

GRAD ZAGREB	9057	5510	23882	20002	20353	26487	105291
OSJEČKO-BARANJSKA	2443	1651	13473	7603	7603	7043	39864
VIROVITIČKO-PODRAVSKA	515	386	3899	2077	2433	2137	11447
ZAGREBAČKA	3409	2114	10331	7491	8329	7743	39417
Nespecificirano	215	129	5990	1276	14566	3647	25823
Ukupno	39259	24804	24804	101636	133901	133901	586153
Ukupno	586 153						

Izvor: hzz.hr, <https://www.hzz.hr/statistika/zaposljavanje-osoba-s-invaliditetom/statistika-2023/>

U Hrvatskoj je u 2021. godini živjelo 586 153 osoba s invaliditetom (Tablica 1), što je oko 14,4% ukupnog stanovništva Republike Hrvatske. Od tog broja je 335 050 ili 57% muškog spola i 251 103 ili 43% ženskog spola. Najveći broj osoba s invaliditetom, njih 263 526 ili 45%, je u radno-aktivnoj dobi, od 20 do 64 godina, dok je 258 564 ili 44% osoba u dobnoj skupini 65+. Iz podataka u Tablici 1 moguće je uočiti da je invaliditet prisutan i u dječjoj dobi, 0-19 godina, i to u udjelu od 11%. Najveći broj osoba s invaliditetom ima prebivalište u Gradu Zagrebu u kojoj živi 29,5% od ukupnog broja osoba s invaliditetom. Za ovaj rad najznačajnije su dvije županije, Virovitičko-podravska i Osječko-baranjska, zbog djelovanja rada Udruge „Jaglac“ koja će biti predstavljena u daljnjem tekstu. Iz Tablice 1. vidljivo je kako u Virovitičko-podravskoj županiji najveći broj osoba s invaliditetom se nalazi u starosnoj skupini od 20 do 64 godine, a upravo ta dobna skupina osoba s invaliditetom je ciljana skupina korisnika Udruge „Jaglac“. Uvidom u brojno stanje osoba s invaliditetom ukazuje na važnost borbe i utjecaja kako javnih politika, regionalne i lokalne samouprave, tako i pojedinaca koji su uključeni u život osoba s invaliditetom na poboljšanje životnih standarada te grupe društva (Benjak, 2023.).

Prema istraživanju Leutar i Buljavac (2012.), 14 073 osobe s invaliditetom je bilo zaposleno u 2011. godini, dok je u 2023. godini prema Hrvatskom zavodu za zapošljavanje (2023.) taj broj bio 3 645. Prema provedenom istraživanju od 391 ispitanika, najveći postotak je nezaposlenih osoba s invaliditetom - 42,2%, a zaposlenih je tek njih 11,3%. Nikakav oblik mirovine nema 38,5% ispitanika, a 1,6% ispitanika su studenti. Podatci o zaposlenosti osoba s invaliditetom mogu se razlikovati jer Registar o osobama s invaliditetom i Hrvatski zavod za zapošljavanje nemaju iste baze podataka koji je podijeljen na korisnike prava sustava pod vodstvom Registra i ostalih oblika zapošljavanja pod vodstvom Hrvatskog zavoda za zapošljavanje. Istraživanje

Leutar i Buljavac (2012.) je pokazalo da je 83,5% ispitanika zaposleno na puno rado vrijeme, a na nepuno rado vrijeme radi 14,3% ispitanika. Od ukupno zaposlenih ispitanika njih 50% smatra da ima malu vjerojatnost za gubitkom posla i 64,7% zaposlenih ispitanika smatra svoj posao vrlo zanimljivim. Ono što je ovo istraživanje odlično istaknulo je da osobe koje su najčešće u radnom odnosu osobe koju su u kasnijem životu postale osobe s invaliditetom te da su pohađale obrazovanje po redovnom programu što dovodi do lakšeg zapošljavanja kasnije. Ovakvom problematikom se bavi Udruga „Jaglac“ iz Orahovice koja kroz svoje programe želi omogućiti svojim korisnicima pristupanje tržištu rada iako su od rođenja osobe s invaliditetom i nisu imale priliku završiti svoje obrazovanje po redovnom programu. Svojim zalaganjem i radom koje će biti prikazano u daljnjem tekstu stvorili su nove prilike za svoje korisnike na tržištu rada uz pomoć regionalne i lokalne samouprave.

3.3. Udruga osoba s intelektualnim teškoćama „Jaglac“ Orahovica

Udruga „Jaglac“ prvotno osnovana kao klub osoba s intelektualnim teškoćama službeno je započela svoje djelovanje 15. veljače 2002. godine. Osnivači udruge bili su: Ivica Azenić, Miroslav Tot i Mirjana Buneta Knežević. Od svog osnivanja pa do danas udruga snažno radi na uključivanju osoba s invaliditetom u društvenu zajednicu s posebnim naglaskom na uključivanje osoba s intelektualnim teškoćama (20 žutih godina, YouTube). Područje rada udruge je Virovitičko-podravska županija odnosno grad Orahovica i susjedne općine Čačinci, Zdenci, Crnac i Mikleuš. Također, zbog geografske blizine grada Orahovice s Osječko-baranjskom županijom Udruga „Jaglac“ pruža svoje usluge i provodi suradnje s gradom Našice i općine Đurđenovac i Feričanci. Udruga „Jaglac“ je vodeća udruga u organizaciji civilnog društva u toj regiji za osobe s invaliditetom i druge ranjive skupine društva u pružanju socijalnih usluga i odgovarajuće podrške za korisnike. Samim time misija udruge je poticanje društvenih, ekonomskih i političkih promjena s ciljem poboljšanja ekonomskog, socijalnog, obrazovnog, zdravstvenog i pravnog statusa marginaliziranih skupina sve u svrhu razvoja socijalne kohezije. Udruga je članica tri mreže: Lokalna akcijska grupa Papuk, mreža Hrvatskog saveza udruge s intelektualnim teškoćama i mreža SOS-NET. Udruga surađuje s osnovnim i srednjim školama iz grada Orahovice i Našica, te s Fakultetom za dentalnu medicinu i zdravstvo Osijek koji ima

svoju podružnicu u Orahovici za studij fizioterapije čiji studenti redovno posjećuju korisnike Udruge „Jaglac“ (udrugamrorah.hr.).

Ustroj Udruge određen je Zakonom o udrugama NN 74/2014. Tijela udruge podijeljena su na skupštinu udruge, predsjednika, upravni odbor udruge i tajnika udruge. Osim toga udruge ima 39 zaposlenih osoba. Udruga broji 186 članova od kojih je redovno članova i korisnika usluga 56. Udruga broji 24 volontera koji aktivno rade i prate događanja udruge, a u razdoblju od 1.1.2024. do 30.5.2024. u Udruzi je volontiralo ukupno 101 volonter s odrađenih 718 sati rada.

3.3.1. Usluge udruge „Jaglac“

Udruga „Jaglac“ svojim korisnicima pruža usluge kroz dvije socijalne usluge. Kako ističe koordinatorica programskih aktivnosti Udruge, Lidija Stojković, prva i najznačajnija usluga je program poludnevnog boravka za 19 osoba i članova udruge s intelektualnim teškoćama. Udruga za sad ne pruža usluge za osobe odnosno djecu koja su mlađa od 18 godina, a izuzetno usluga produženog boravka pruža usluge za osobe starije od 21 godinu. Ova usluga provodi se kroz mrežu pružanja socijalnih usluga Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike. U razdoblju od 2011. do 2013. godine zahvaljujući odobrenim nacionalnim i EU projektima udruge je renovirala svoj prostor za rad koji su u godini osnivanja na korištene dobili od grada Orahovice i kupila novo kombi vozilo za prijevoz osoba s invaliditetom koje je pomoglo u realizaciji pružanja usluge poludnevnog boravka. Usluga poludnevnog boravka u kontinuitetu se u Udruzi provodi od 2012. godine. Ova usluga pruža korisnicima i članovima Udruge „Jaglac“ pomoć i snalaženje u svakodnevnom životu. Osobe s invaliditetom i osobe s intelektualnim teškoćama često su ovisne o drugima, najviše o svojim roditeljima zbog svoje nemogućnosti obavljanja svakodnevnih zadataka. Provođenjem usluge poludnevnog boravka korisnicima se pruža mogućnost da se razvijaju i nauče kako samostalno obavljati osnovne životne aktivnosti, uči ih se kako održavati prostor u kojem žive i borave, kako pripremati obroke, kako održavati i brinuti o sebi i svom zdravlju. Korisnici stječu osnovna znanja u radu sa kućanskim aparatima kao što su mikseri, pećnice i isisavači. Na takav način korisnici stječu životne vještine koje nisu u mogućnosti samostalno naučiti i primijeniti koje su im potrebne za normalan život i uključivanje u zajednicu. Poneki od članova imaju završenu srednju školu, polazili su Centar za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju, a usluge koje im se pružaju u poludnevnom boravku od

osnovnih znanja rada na računalu, korištenja interneta i učenja sigurnosti i zaštite na internetu vode ka tomu da korisnici dobiju mogućnost postati dio tržišta rada. Korisnicima poludnevnog boravka sa područja Grada Orahovice i susjednih općina Crnac, Čačinci i Zdenci omogućen je jedan obrok i prijevoz kombijem od njihove kuće do prostorija udruge. Od 2021. godine grad Orahovica i Virovitičko-podravska županije potpisale su ugovor s Udrugom „Jaglac“ za direktno sufinanciranje socijalne usluge poludnevnog boravka. Kroz ovu uslugu u suradnji s Ministarstvom rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike zaposlena je socijalna radnica koja svojim znanjem pomaže u socijalizaciji korisnika i osamostaljenju korisnika Udruge (udrugamrorah.hr.). U razgovoru s koordinatoricom programskih aktivnosti Udruge saznajemo kako dio poludnevnog boravka su i radovi na otvorenom koje je Udruga pružila svojim korisnicima kao što su održavanje voćnjaka i vrta koji se nalaze u vlasništvu udruge odnosno u dvorištu kuće za korisnike. Također Udruga ima opremljenu krojačku i drvenu radionicu gdje svojim korisnicima pruža mogućnost obavljanja jednostavnih zadataka u obradi drva ili šivanja.

Druga socijalna usluga Udruge je usluga osobne asistencije za korisnike koja se provodi također u suradnji s Ministarstvom rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike. Ova usluga pruža mogućnost korisnicima s težim oblikom invalidnosti da ih osobni asistenti posjećuju u njihovim domovima, olakšavajući svakodnevne zadatke osobama s invaliditetom i njihovim obiteljima. Korisnici sa svojim asistentima jednom ili dva puta tjedno posjećuju zajedničke prostorije Udruge kako bi im se pomoglo u socijalizaciji i osjećaju pripadnosti u zajednicu (udrugamrorah.hr.).

3.3.2. Programi i projekti Udruge „Jaglac“

Institucionalna podrška Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva odnosi se na programe i inicijative koje ova zaklada provodi kako bi podržala rad nevladinih organizacija i jačanje civilnog društva u Hrvatskoj. Nacionalna zaklada pruža različite oblike podrške, uključujući financijsku, edukativnu i tehničku pomoć, s ciljem unaprjeđenja kapaciteta organizacija civilnog društva. Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva kroz ove oblike institucionalne podrške igra ključnu ulogu u jačanju civilnog društva u Hrvatskoj, potičući aktivno građanstvo i doprinos zajednici (zaklada.civilnodrustvo.hr.). Dio institucionalne podrške je i Udruga „Jaglac“ koja će

u razdoblju od 2024. do 2026. kroz ova financijska sredstva moći ostvariti glavne strateške ciljeve udruge:

1. Redefiniranje postojeće organizacijske strukture i načina djelovanja kako bi na učinkovit način pratili novopostavljene programske prioritete
2. Stabiliziranje i postupno razvijanje prioritetnih programskih aktivnosti
 - a. Program inkluzije i prevencije institucionalizacije
 - b. Program razvoja volonterstva, demokratizacije i razvoja zajednice
 - c. Programom razvoja društvenog poduzetništva, promocija zdravlja i održivog razvoja
 - d. Program podrške, zagovaranja i umrežavanja (udrugamrorah.hr.).

Iz Udruge ističu kako su kroz ovaj projekt zaposlene su dodatno dva djelatnika koji su važni za provedbu ovih strateških ciljeva udruge. Sukladno s time Udruga već dugi niz godina provodi program pod nazivom „Jaglac“ – moj drugi dom. Ovaj program proširuje ponudu programskih aktivnosti udruge u sklopu pružanja inovativne socijalne usluge koja pridonosi neovisnom življenju i socijalnom uključivanju osoba s invaliditetom u lokalnu zajednicu. Kroz ovaj projekt razvijaju se suradnje u volonterstva s lokalnim vrtićima, osnovnim i srednjim školama kao i s Fakultetom dentalne medicine i zdravstva. U ovom projektu Udruga ima širok krug djelovanja na području Virovitičko-podravске i Osječko-baranjske županije čime postaje jedina udruga civilnog društva na tom području koja pruža ovakve usluge osobama s invaliditetom i osobama s intelektualnim teškoćama. Cilj programa “Jaglac”-moj drugi dom je doprinijeti razvoju nedostatnih izvaninstitucijskih usluga socijalne skrbi u cilju prevencije institucionalizacije, te povećanja socijalnog uključivanja osoba s intelektualnim teškoćama i osoba s invaliditetom. Financijsku pomoć ovom programu pružaju Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, gradovi Orahovica i Našice, te općine Crnac, Čačinci, Mikleuš, Zdenci i Feričanci. Partneri ovog programa su grad Orahovica i Obiteljski centar Područna služba Virovitičko-podravska. Razvojem ovog projekta Udruga potiče i razvoj inkluzivnog volontiranja. Inkluzivno volontiranje je koncept koji promiče sudjelovanje svih članova društva u volonterskim aktivnostima, bez obzira na njihove različitosti i posebnosti. Na takav način udruga uključuje osobe s invaliditetom na način da pomažu lokalnoj zajednici i drugima u lokalnoj zajednici. Tada osobe s invaliditetom nisu samo primatelji usluga i pomoći nego svojim radom i zalaganjem pomažu drugim osobama u svojoj lokalnoj zajednici. Inkluzivni volonteri i

korisnici Udruge su nedavno sudjelovali u volonterskoj akciji „Posadimo cvijet za bolji svijet“ u suradnji s dječjim vrtićem Orahovica i osnovnom školom Ivane Brlić-Mažuranić Orahovica kada su sadili cvijeće oko dječjeg vrtića koji je bio poplavljen prošle godine. Inkluzivni volonteri Udruge „Jaglac“ dali su podršku Udruzi Farmica Našice bojanjem kućica za pse. Kroz ove programe inkluzivni volonteri Udruge zajedno s drugim volonterima sudjeluju u jačanju i socijalizaciji lokalne zajednice. Zapošljavanjem i pristupom tržištu rada pojedinac postaje punopravni član društva, a korisnici Udruge „Jaglac“ imaju pravo deklarativno na mogućnost rada. U praksi osobe s intelektualnim teškoćama nemaju mogućnost rada zbog čega inkluzivnim volontiranjem dobivaju osjećaj pripadnosti i korisnosti za svoju lokalnu zajednicu (udrugamrorah.hr.).

Osim rada za svoje korisnike Udruga provodi europski projekt pod nazivom „Ruka podrške u domu“. Projekt sufinancira Europska unija iz Europskog socijalnog fonda plus u okviru poziva „Zaželi – prevencija institucionalizacije“ u sklopu programa Učinkoviti ljudski potencijali. Na taj način udruga zapošljava deset pružatelja potpore i podrške u svakodnevnom životu za ukupno šezdeset krajnjih korisnika pripadnika ciljne skupine u koju spadaju starije osobe iznad 65 godina i osobe s invaliditetom. Projekt prolazi kroz treću fazu što znači da Udruga „Jaglac“ već dugi niz godina ne pomaže samo svojim korisnicima nego je kroz različite europske projekte uključena u poboljšavanje života stanovništva svoje lokalne zajednice. Udruga „Jaglac“ je partner na međunarodnom projektu „Osposobljavanje osoba s fizičkim invaliditetom za rad na daljinu kroz unaprjeđenje digitalnih marketing vještina“, u suradnji sa Srbijom, Crnom gorom, gradom Osijekom i općinom Erdut. Cilj projekta je unaprijediti kompetencije osoba s invaliditetom, te izradom i provedbom programa obuke za izgradnju i poboljšanje vještina i kompetencija potrebnih za rad što će pružiti veću konkurentnost osobama s invaliditetom na tržištu rada i omogućiti im rad od kuće. Ovo osposobljavanje i ovakav način rada za osobe s invaliditetom pomoći će u zapošljavanju i olakšavanju njihovog svakodnevnog života i pomoći na osjećaju pripadnosti zajednici (udrugamrorah.hr.).

3.3.3. Društveno poduzetništvo Udruge „Jaglac“

Društveno poduzetništvo Udruge „Jaglac“ dio je europskog projekta Europskog socijalnog fonda. Ideja za ovakvim projektom se rodila nakon provedenih uspješnih krojačkih radionica s

korisnicima Udruge. Cilj projekta je da zaposleni i nezaposleni korisnici Udruge steknu stručnu i poslovnu sposobnost i vještine o društvenom poduzetništvu. Na takav način se stvorio zdrav prostor za rad za osobe s intelektualnim teškoćama i osobe s invaliditetom u području društvenog poduzetništva na području Virovitičko-podravske županije putem informiranja javnosti i umrežavanja dionika. Kroz ovaj projekt zaposleno je pet osoba iz kategorije nezaposlenih osoba, ranjivih skupina, adaptiran je i opremljen poslovni prostor sa strojevima za šivanje i peglanje. Nakon završenog projekta koji se provodio od 2021. do 2023. godine Udruga i dalje zapošljava dvije osobe s invaliditetom i osobe s intelektualnim teškoćama čiji rad i danas podržava Zavod za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom. Zavod sufinancira dio plaća zaposlenih osoba u Društvenom poduzetništvu Udruge „Jaglac“, a ostali dio plaće se financira od prodaje proizvoda koje su proizašle iz krojačke radionice. Krojačka radionica je oblik osobnog financiranja Udruge koja te proizvode izlaže na sajmovima i javnim manifestacijama. Udruga materijale za rad dobiva iz raznih donacija od ostataka tekstilne industrije ili industrije namještaja, ali i recikliranja stare odjeće u nove proizvode. Time Udruga potiče i ostvaruje brigu o okolišu kada u svojoj radionici izrađuje nove predmete od tekstila koji je namijenjen za bacanje. Udruga ima razne suradnje sa institucijama i organizacijama iz Virovitičko-podravske županije kao što su Geopark Papuk i međunarodni sajam gospodarstva, obrtništva i poljoprivrede Viroexpo. Dobru suradnju i partnerstvo ove godine je prikazano i kroz donacije sajma Viroexpo. Na 27. sajmu Viroexpo virovitička tvrtka poljoprivredne mehanizacije i rezervnih dijelova DP Prof bila je pokrovitelj aukcije koji je za humanitarne potrebe darivao rasipač umjetnog gnojiva. Stroj je prodan na aukciji, a novac je doniran Udruzi „Jaglac“ (viroexpo.com.hr.).

3.3.4. Suradnja s jedinicama lokalne i regionalne samouprave

Jedinice lokalne i regionalne samouprave imaju ključnu ulogu u poboljšanju kvalitete života osoba s invaliditetom i njihovom uključivanju u lokalnu zajednicu. Njihov doprinos može se vidjeti kroz različite aktivnosti, programe i politike koje promiču inkluziju i ravnopravnost. Jedan od doprinosa jedinica lokalne samouprave je edukacija i savjesnost ljudi koji su uključeni u rad uprava i stanovništva lokalnih zajednica kroz organiziranje kampanja i edukativnih programa kako bi se povećala svijest javnosti o potrebama i pravima osoba s invaliditetom.

Također, obuka zaposlenika lokalnih i regionalnih samouprava kako bi bolje razumjeli i efikasnije odgovarali na potrebe osoba s invaliditetom. Osim toga Udruga pruža podrške obrazovanju i zapošljavanju osoba s invaliditetom i osobama s intelektualnim poteškoćama. Primjeri kao što su podrška školama i obrazovnim ustanovama u prilagodbi i inkluziji djece s invaliditetom i organizacija programa profesionalne rehabilitacije i osposobljavanja kako bi se povećale mogućnosti zapošljavanja osoba s invaliditetom. Bitno je sudjelovanje osoba s invaliditetom i osoba s intelektualnim teškoćama u kulturnim i sportskim događanjima. Najznačajniji oblik suradnje i utjecaja lokalne samouprave na razvoj i poboljšanje života osoba s invaliditetom u lokalnoj i ruralnoj zajednici je financijska podrška. Financijska podrška može biti na način da jedinice lokalne i regionalne samouprave pružaju financijsku podršku udrugama koje rade s osobama s invaliditetom ili pružanje subvencija i drugih oblika poticaja poslodavcima koji zapošljavaju osobe s invaliditetom (Gadžo-Šašić, 2020).

Predstavnici Udruge ističu dobru suradnju s jedinicama lokalne i regionalne samouprave. Od 2024. godine Virovitičko-podravska županija, Gradovi Orahovica i Našice te općine Crnac, Mikleuš i Feričanci podržavaju rad udruge kroz ugovorni odnos. Prednosti ovakvog financiranja su da je izuzeta potreba javljanja na natječaje kako bi Udruga ostvarila financijska sredstva za svoj rad. Navedene jedinice regionalne i lokalne samouprave imaju osigurana sredstva direktno iz proračuna. Kako ističu iz Udruge, ostvarenje ovakvog odnosa s jedinicama lokalne i regionalne samouprave ostvaren je dugogodišnjim radom i zalaganjem svih sudionika u radu Udruge, zaposlenih djelatnika i volontera, koji su omogućili da predstavnici lokalnih i regionalnih samouprava prepoznaju rad, ciljeve i misiju udruge. Općina Čačinci desetu godinu za redom organizira humanitarni malonogometni turnir. Turnir se održava u sportskoj dvorani osnovne škole Antuna Gustava Matoša u Čačincima, a na turniru su sudjelovala četiri lokalna nogometna kluba NK Mladost, NK Sloga Zdenci, NK Mikleuš i NK Papuk Osječko 1664 Orahovica. Sav doprinos od humanitarne svečanosti prikuplja se za potrebe rada Udruge „Jaglac“. Osim toga četvrtu godinu za redom povodom Dana općine Čačinci organiziraju se i sportski susreti između korisnika Udruge „Jaglac“ i tri prijateljske udruge Inkluzivna kuća Zvono, Udruga “Korak dalje” Daruvar i Udruga Regoč. Na ovom sportskom susretu u organizaciji općine Čačinci korisnici udruga sudjeluju u četiri sportske aktivnosti ostvarujući uključenost i povezanost prijateljskih udruga i jedinica lokalne samouprave. Na ovaj način Udruga ne ovisi samo o financiranju iz europskih fondova pojavuše Europskog socijalnog fonda,

nego dokazuje da radom i uključenosti volontera i jedinica regionalne i lokalne samouprave može ostvariti dodatna financiranja koja pomažu u radu i razvoju Udruge. Iz Udruge ističu veliku uključenost i donacije ljudi koji prate rad udruge i podržavaju ga svojim donacijama. Jedna takav odnos i doprinos je ostvaren 2018. godine kada su dvije obitelji donirale novac i kupile kuću Udruzi koja je do tad boravila u malom prostoru koji je ustupio na korištenje grad Orahovica. Ovakav doprinos Udruzi omogućava bolji i kvalitetniji rad s korisnicima, a kako kažu iz udruge osmijesi i zadovoljstvo njihovih korisnika, Jaglaca, je neprocjenjiv.

4. ZAKLJUČAK

U ovom završnom radu analiziran je doprinos udruga civilnog društva unapređenju kvalitete života u ruralnim sredinama. Istraživanje je pokazalo da udruge civilnog društva igraju ključnu ulogu u različitim aspektima ruralnog razvoja, uključujući ekonomsku održivost, socijalnu uključenost, obrazovanje i kulturne aktivnosti. Udruge civilnog društva, posebice udruge „Jaglac“ iz Orahovice omogućuju povezivanje lokalnih zajednica i potiču participaciju stanovništva u procesima donošenja odluka. Kroz različite projekte i inicijative, udruge su uspjele mobilizirati lokalne resurse, privući vanjska sredstva te promovirati održive prakse koje pridonose dugoročnom razvoju ruralnih područja. Posebno se ističu njihovi napori u području edukacije i osnaživanja lokalnog stanovništva, što rezultira povećanjem njihovih kapaciteta za samostalno rješavanje problema i unaprjeđenje vlastitih životnih uvjeta. Unatoč značajnim postignućima, udruge se suočavaju s brojnim izazovima, uključujući ograničene financijske resurse, administrativne prepreke i nedostatak podrške od strane lokalnih vlasti. Rješavanje ovih problema zahtijeva sustavnu podršku na svim razinama, uključujući državnu politiku koja prepoznaje i podržava ulogu udruga civilnog društva u ruralnom razvoju.

5. POPIS LITERATURE

1. Bežovan, G. (2004.). Civilno društvo, Nakladni zavod Globus, Zagreb, 317
2. Benjak, T. (2023.). Izvješće o osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Zagreb, 111. Dostupno na: https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2023/09/Izvjesce_o_osobama_s_invaliditetom_2023-1.pdf.
Pristupljeno 2.7.2024.
3. Državni zavod za statistiku (2024.), Pokazatelji siromaštva i socijalne isključenosti u 2023. Dostupno na: <https://podaci.dzs.hr/2024/hr/77038>. Pristupljeno 24.7.2024.
4. Državni zavod za statistiku (2022.), Objavljeni konačni rezultati Popisa 2021. Dostupno na: <https://dzs.gov.hr/vijesti/objavljeni-konacni-rezultati-popisa-2021/1270>. Pristupljeno 24.7.2024.
5. Europski socijalni fond (2007.) O nama, Programsko razdoblje 2007. – 2013. dostupno na: <https://www.esf.hr/europski-socijalni-fond/o-nama/>. Pristupljeno 2.6.2024.
6. fi-compass.eu, The European Social Fund, Financial instruments. Dostupno na: https://www.fi-compass.eu/sites/default/files/publications/ESF_The_european_social_fund_EN.pdf. Pristupljeno 30.6.2024.
7. Gadžo-Šašić, S. (2020.). Socijalni rad s osobama s invaliditetom, Fakultet političkih nauka, Sarajevo, 89-92, 147-148. Dostupno na: <https://fpn.unsa.ba/b/wp-content/uploads/2020/07/SOCIJALNI-RAD-S-OSOBAMA-S-INVALIDITETOM.pdf>. Pristupljeno 20.6.2024.
8. Hrvatski zavod za zapošljavanje (2023.). Statistika zapošljavanja osoba s invaliditetom za 2023. godinu. Dostupno na: <https://www.hzz.hr/statistika/zaposljavanje-osoba-s-invaliditetom/statistika-2023/>. Pristupljeno 1.7.2024.
9. Leutar, Z., Buljavec, M. (2012.). Zaposlenost osoba s invaliditetom u Hrvatskoj i zemljama Europske unije. Društvena istraživanja, 21 (1 (115)), 79-100. Dostupno na: <https://doi.org/10.5559/di.21.1.05>. Pristupljeno 25.6.2024.
10. Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike (2021.). Nacionalni plan borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti za razdoblje od 2021. do 2027.godine. Dostupno na: <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Glavno%20tajni%C5%A1tvo/Godi>

[%C5%A1nji%20planovi%20i%20strate%C5%A1ka%20izvje%C5%A1%C4%87a/Nacionalni%20plan%20borbe%20protiv%20siroma%C5%A1tva%20i%20socijalne%20isklju%C4%8Denosti%20za%20razdoblje%20od%202021%20do%202027.pdf](#).

Pristupljeno 26.6.2024.

11. Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva. Institucionalna podrška stabilizaciji i/ili razvoju udruga osoba s invaliditetom - IP_OSI, Natječajna dokumentacija. Dostupno na: <https://zaklada.civilnodrustvo.hr/institucionalna-podrska-stabilizaciji-i-ili-razvoju-udruga-osoba-s-invaliditetom-ip-osi>. Pristupljeno 1.7.2024.
12. Narodne novine (2014.). Zakon o udrugama, NN 74/2014, Hrvatski sabor, 1390. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_06_74_1390.html. Pristupljeno 25.6.2024.
13. Narodne novine (2022.). Zakon o Registru osoba s invaliditetom, NN 63/2022, Hrvatski sabor, 13. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2022_06_63_907.html. Pristupljeno 25.6.2024.
14. Šućur, Z. (2004.). Socijalna isključenost: pojam, pristupi i operacionalizacija. Revija za sociologiju, 35 (1-2), 45-60. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/14459>. Pristupljeno 2.6.2024.
15. Udruga osoba s intelektualnim teškoćama „Jaglac“ Orahovica, Projekti. Dostupno na: <https://udrugamrorah.hr/#>. Pristupljeno 25.7.2024.
16. Viroexpo (2024.). Udruzi Jaglac – 1.318,75 eura s humanitarne aukcije Viroexpa i DP Prof-a, sredstva se prikupljaju za novi kombi. Dostupno na: <https://viroexpo.com.hr/2024/05/udruzi-jaglac-1-31875-eura-s-humanitarne-aukcije-viroexpa-i-dp-prof-a-sredstva-se-prikupljaju-za-novi-kombi/>. Pristupljeno 26.7.2024.
17. Vlada Republike Hrvatske (2017.). Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2'17. do 2020. godine. Dostupno na: <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/2016/Sjednice/2017/04%20travanj/32%20sjednica%20Vlade%20Republike%20Hrvatske/Otvoreni%20dio/32%20-%201.pdf>. Pristupljeno 20.6.2024.
18. Zajednica saveza osoba s invaliditetom Hrvatske, O nama. Dostupno na: <https://www.soih.hr/>. Pristupljeno 25.6.2024.

19. Woods M. (2020.). Ruralna geografija, Sveučilište u Zagrebu, Agronomski fakultet, 348

20. 20 žutih godina, YouTube 17. ožujka 2022. Dostupno na:

<https://www.youtube.com/watch?v=CEpAxC7NegU&t=344s>. Pristupljeno 29.8.2024.

PRILOG: Protokol za provedbu intervjua

1. Koje sve grupe korisnika imate? (Jesu li to samo djeca ili i odrasli)
2. Koliko članova // korisnika broji Vaša udruga?
3. Koje usluge pružate korisnicima svoje udruge ?
4. Kako vi vidite doprinos / značaj djelovanja udruga u lokalnom ruralnom području? A posebno vaše udruge?
5. Koji su najznačajniji projekti vaše udruge ?
6. Potrebna je velika uključenost i rad u svakom projektu, a najteži dio je financiranje. Koje sve institucija pomažu financijski u provedbi Vaših projekata (na koja se financijska sredstva oslanjate)? Imate li vlastitih prihoda?
7. Imate li volontere? Tko su ljudi koji vam pomažu u radu udruge?
8. Kako ocjenjujete uključenost lokalnih vlasti i drugih lokalnih institucija u poboljšavanje rada udruga?
9. Kako ocjenjujete uključenost lokalnih vlasti (i drugih lokalnih institucija) u poboljšavanje života osoba s invaliditetom ?
10. Udruga sudjeluje na puno događanja. Oni najzapaženiji i najzanimljiviji jesu sportski susreti. Mali osvrt na to.